

* * *

Zdzisław G o g o l a OFMConv, *Z Ołpin powołał ich Pan. Biogramy osób duchownych w XX wieku*, Kraków 2002, ss. 400.

„Każde powołanie kapłańskie w swej najgłębszej warstwie jest wielką tajemnicą, jest darem, który nieskończenie przerasta człowieka”¹ – w tych zaledwie kilku słowach Ojciec Święty Jan Paweł II doskonale zdefiniował istotę powołania, które rodzi się w najgłębszych przestrzeniach ludzkiej duszy i umysłu z inicjatywy samego Boga. Ten swoistego rodzaju wielki *Dar* i *Tajemnica* stanowią główną treść publikacji *Z Ołpin powołał ich Pan. Biogramy osób duchownych w XX wieku* Zdzisława Gogoli OFMConv. Istota powołania została w niej ukazana poprzez pryzmat codziennego życia duchowień-

¹ Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, Kraków 1996, s. 7.

stwa oraz braci i sióstr zakonnych mających swoje korzenie w rodzinnej wsi Autora – Ołpinach. Publikacja stanowi swoistego rodzaju zapis życia tych spośród Ołpinian, u których powołanie splotło się nierozzerwalnie z codziennym życiem, inicjowało działanie, nadało mu kształt.

Publikacja ta ma charakter naukowy. Problematyka zawarta w biogramach osób duchownych obejmuje okres XX wieku, a więc, jak słusznie zauważa w *Przedmowie* Ks. Jan Związek, obejmuje trzy pokolenia. Obok kryterium czasu, zasadniczym jest także kryterium przestrzenne. Autor, jak sugeruje sam tytuł, obejmuje swymi badaniami obszar Ołpin, niewielkiej podkarpackiej miejscowości. Sam stamtąd pochodzi, co niewątpliwie nadaje publikacji dodatkowego kolorytu. Na szczególną uwagę zwraca fakt, iż w tej małej, przede wszystkim rolniczej osadzie, na przestrzeni XX wieku powołania były i nadal są bardzo liczne. Świadczą o tym jednoznacznie karty niniejszej publikacji. Sam Autor w części podsumowującej podkreślił, iż „liczba powołań ołpińskich to zapewne współpraca ludzi z Bogiem, duszpasterzy z ludźmi”, a ponadto zwrócił uwagę na fundamentalne znaczenie środowiska rodzinnego (s. 321).

Konstrukcja publikacji obejmuje 31 biogramów kapłanów, 2 – diakonów, 2 – braci zakonnych oraz 14 – sióstr zakonnych. Autor uwzględnił także nazwiska czterech kleryków. Całość stanowi 49 artykułów, opatrzonych fotografiami, nieliczne braki (4) wynikają z trudności dotarcia do źródeł i dotyczą początku XX wieku. Sam Autor zaznaczył, iż nie jest to ujęcie encyklopedyczne tematu. Przyjęte zostało kryterium chronologiczne prezentacji biogramów. Są one również uporządkowane pod względem rodzaju posługi w trzech rozdziałach, jako pierwsze Autor przedstawił biogramy kapłanów wraz z diakonami, następnie braci i sióstr zakonnych. Każdy biogram jest opatrzony imieniem i nazwiskiem, w przypadku osób zmarłych figurują także daty roczne narodzin i śmierci. Całość poprzedza *Przedmowa* autorstwa ks. Jana Związka. *Wstęp* i *Zakończenie* samego Autora stanowią klamrę spinającą całość. Na początku publikacji został zamieszczony wykaz ważniejszych skrótów, na końcu zbiór pozycji bibliograficznych oraz indeks nazwisk. Publikacja została wzbogacona aneksami w liczbie 11. Zostały one umieszczone przed bibliografią. Podejmują problematykę zgromadzeń zakonnych, których nazwy przewijają się na kartach publikacji. Ich treść obejmuje krótki rys historyczny zgromadzeń oraz funkcjonowanie na gruncie polskim. Aneksy stanowią interesujący dodatek, poszerzający problematykę i dający lepsze spektrum życia, powołania i działalności Ołpinian w tych zgromadzeniach, a także oddziaływania zgromadzeń na tamtejszą wspólnotę wiernych.

Baza źródłowa publikacji jest bardzo bogata. Autor dotarł do materiałów archiwalnych zarówno rękopiśmiennych, jak i drukowanych. Stanowi ją dokumentacja związana przede wszystkim z edukacją i karierą zawodową osób duchownych. Istotne były badania ksiąg metrykalnych, zapisków pamiętnikarskich, listów, notatek osobistych, bądź też prac naukowych. Każdy biogram jest opatrzony przypisami. Ogromną zaletą publikacji są liczne relacje ustne i pisemne samych bohaterów bądź też świadków. Sprawiają one, iż słowa niejako «żyją» na kartach książki, są podretuszowane emocjami. „Jest to książka o ludziach pisana częściowo razem z nimi” (s. 18) – te słowa chyba najlepiej oddają specyfikę publikacji i wymiar osobistego zaangażowania Autora. Sam Autor przyznał we *Wstępie*, iż w wielu wypadkach dotarcie do materiałów było utrudnione. Wiązało się z faktem, iż niektórzy duchowni pracowali również zagranicą. Przeważająca większość pełniła jednak zwyczajne funkcje, co przyczyniło się do powstania niewielkiej ilości materiałów. Niewątpliwie należy docenić pracę Autora, wysiłek dotarcia do prawdy i rzetelnego jej udokumentowania. Podjęta problematyka jest jednak tak bogata, iż jak podkreślał sam Autor, nie da się jej w sposób wyczerpujący zamknąć na kartach książki.

Problematyka publikacji to jednak nie tylko losy duchowieństwa oraz osób wypełniających powołanie zakonne. To z jednej strony obraz życia codziennego, wraz ze wszystkimi blaskami i cieniami, ale także obraz dziejów Polski i Kościoła, śledzonych jakby oczami bohaterów publikacji. Autor ubogacił treść licznymi odniesieniami do sytuacji politycznej Polski. XX wiek nie był bynajmniej łaskawy dla polskiego Kościoła, ale jak to już wielokrotnie bywało w historii Kościoła powszechnego, trudności i prze-

śladowania umacniają i jeszcze bardziej cementują komunę wiernych. Tak też było w Polsce w czasach okupacji hitlerowskiej czy też w czasach PRL, a niniejsza publikacja jest tego dowodem.²

Nie można pominąć faktu, iż publikacja zawiera biogram samego Autora (s. 215-225). Został opracowany przez ks. prof. dr hab. Janusza Wycisłę. Włączenie własnej biografii do całości zbioru jest swoistego rodzaju manifestacją ogromnego przywiązania do całej wspólnoty ołpińskiej. Poczucie jedności ze swoją rodzinną parafią i jej mieszkańcami stało się jedną z najważniejszych inspiracji Autora do napisania niniejszej publikacji.

Motywacje i inspiracje, jakie skłoniły Autora do napisania publikacji były liczne. We *Wstępie* podkreśla on, iż zasadniczym celem było ocalenie przeszłości społeczności ołpińskiej od zapomnienia. „Postacie zmarłych pragnę wydobyć z przeszłości i dać im światło, jakby nowe życie w umysłach współczesnych” (s. 15) – pisał. Autor wydobył także liczne konteksty patriotyczne co świadczy o jego umiłowaniu rodzinnych stron i ojczyzny. Sentyment Autora do rodzinnego domu, znajomych krajobrazów i twarzy jest nieodzownym elementem całości dzieła. Pisał, iż „miłość i przywiązanie do miejsca szczególnie bliskiego stały się natchnieniem do napisania tej książki” (s. 18). Zbiór biogramów ma według niego stanowić swoisty „elementarz” dla nowego, młodego pokolenia Ołpinian (s. 18), ma być punktem wyjścia do refleksji nad wartością ludzkiego życia, nad tajemnicą przemijania, nad tajemnicą budowania tego, co przetrwa pomimo upływu czasu. Ze względu na swój wymiar duchowy i patriotyczny publikacja ta ma silne oddziaływanie dydaktyczne. Przede wszystkim jednak to dzieło pisane piórem i sercem jak zauważył w *Przedmowie* ks. J. Związek i należy mu przyznać całkowitą rację. Próba przedstawienia niezgłębionego *Daru* i *Tajemnicy* powołania wypadła jak najbardziej pozytywnie, choć jak pisze sam Autor „o wiele trudniej uchwycić to dobro, które w wyniku posługi kapłańskiej zaistniało w sercach ludzi” (s.135).

Anna Oleksiak

* * *

² W publikacji poruszono następujące wątki historii Kościoła i politycznej Polski: statystyka duchowieństwa na ziemiach polskich po 1918 r. (s. 28), informacje o represjach w południowo-wschodniej części II RP ze strony Ukraińców i ich stosunku do hitlerowców (s. 35-36), o kulcie Najświętszej Marii Panny Jazłowieckiej (s. 41), o zapisie w konstytucji z 1952 r. odnośnie wolności wyznania i rozdziału Kościoła od państwa (s. 159), instrukcje jakimi kierowali się funkcjonariusze UB w walce z Kościołem (s. 165), informacje o Państwowym Urzędzie Repatriacyjnym (s. 265) oraz inne pomniejsze.